İNSAN VE MEDENİYET ARAŞTIRMALARI 2019

Editörler

Doç. Dr. Mustafa USLU
Prof. Dr. Sabahattin ÇİFTÇİ
Prof. Dr. Coşkun ARSLAN
Prof. Dr. Erdal HAMARTA

Çizgi Kitabevi Yayınları Araştırma İnceleme

Genel Yayın Yönetmeni
Mahmut Arlı

©Çizgi Kitabevi Ekim 2019

ISBN: 978-605-196-345-7
Yayıncı Sertifika No:17536

KÜTÜPHANE BİLGİKARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -
Insan ve Medeniyet Araştırmaları 2019

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1
Meram/Konya
Tel: (0332) 353 62 65 - 66
www.cizgikitabevi.com/cizikitabevi

Alemdar Mah. Çatalçeşme Sk.
No:42/2 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 514 82 93

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bosna Binası
6/31
Yeni Mahalle/Ankara

İçindekiler

BİLİŞSEL KAPANMA İHTİYACI ve MENTAL İYİ OLUŞ İLİŞKİSİ 7
BİLİŞSEL KAPANMA İHTİYACI PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞIN ve BİLİNÇLİ FARKINDALIĞIN ÖNÜNDE BİR ENGEL Mİ? 17
ÇOCUKLARI ZİHİNSEL ENGELLİ OLAN ANNELERİN, ZİHİNSEL ENGELLİ ÖĞRENCİLERİ OLAN ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 29
ÖZEL EĞİTİM UYGULAMALARINDA YAŞANAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 38
LİSANS VE LİSANSÜSTÜ MÜZİK ÖĞRENCİLERİNİN BİLİMSEL ARAŞTIRMA DERSLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ 48
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÖZ-LİDERLİK, EMPATİK EĞİLİM VE YABANCILAŞMA DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ 58
GEÇMİİTEN GÜNÜMÜZE MONTESSORİ EĞİTİMDE AİLE KATILIMI VE AİLE EĞİTİMİ ÇALIİMALARINA ÖRNEKLER 67
SANATIN İDEOLOJİK YANSIMASI VE PROPAGANDA 77
TEMEL SANAT EĞİTİMİ DERSİNİN İŞLENİŞİNDE ESER ELEŞTİRİSİNİN ÖNEMİ 87
TÜRK MÜZİĞİ KAYITLARI ÖZNELİNDE SES KAYIT TEKNOLOJİLERİ TARİHİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA 93
6. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE SES EĞİTİMİ UYGULAMALARI İLE KORO EĞİTİMİ 103
MÜZİK ÖĞRETMEN ADAYLARININ KORO KAVRAMI İLE İLGİLİ BİLİŞSEL YAPILARININ 112
ÖZERK, YARGISAL, BÜTÜNCÜL, DIŞA DÖNÜK VE YENİLİKÇİ DÜŞÜNME STİLLERİ İLE MENTAL İYİ OLUŞ ARASINDAKİ İLİŞKİLER 119
ÖRSELENME YAŞANTILARININ DEMOGRAFİK FAKTÖRLERE GÖRE İNCELENMESİ 129
SOSYAL MEDYANIN AİLE İÇİ İLETİŞİME ETKİLERİ 139
"JÎN" FİLMİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL ÇÖZÜMLEMESİ 149
ÖĞRENCİLERİN KARİYER TERCİHLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ: KIRGIZİSTAN TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ 159
SOSYOLOJİK YAKLAŞIMLAR BAĞLAMINDA AYDIN 166
KÜRESELLEŞME VE POSTLİBERAL SİYASET DÖNEMİNDE KÜRESEL DİRENİŞ İMKANI 176
RUSYA MÜSLÜMANLARINDA MODERNLEŞME HAREKETLERİ VE İSMAİL GASPIRALI 184
CBS VE UZAKTAN ALGILAMA YÖNTEMİ İLE KONYAALTI (ANTALYA) KENTİNİN YAYILMA YÖNÜNÜN BELİRLENMESİ 193
SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA SALDA GÖLÜ'NÜN (BURDUR) TURİZM DESTİNASYONU OLARAK GELİŞTİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 203
ALANYA'DA TURİSTİK ÜRÜN SATICILARININ FAALİYETLERİ VE TURİST İLE İLGİLİ TUTUMLARI 213
HALEB ZENGÎ ATABEGLİĞİ VE HAÇLILARIN MISIR ÜZERİNDEKİ HÂKİMİYET MÜCADELESİ (1164-1174) 223
MEKANINDAN YALITILAN DUVAR YAZILARI: ÇUKUR 233
YAZILI BASIN VE HABER SİTELERİNİN REKLAM YAPILARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA 242
ZİNCİR OTELLERE YÖNELİK E-ŞİKÂYETLERİN İNCELENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 250
DIŞ TİCARETTE UYGULANAN TEŞVİK VE KREDİLERE RAĞMEN İHRACATTAKİ DÜŞÜŞÜN NEDENLERİ VE SONUÇLARI 261
HEKİM VE ECZACI GÖZÜYLE TIBBİ TANITIM UZMANLIĞI: UYGULAMALI BİR ÇALIŞMA 265
TÜRKİYE'DE FAALİYETTE BULUNAN SERBEST BÖLGELERİN TİCARET YÖNÜNÜN BEKLENTİLER VE SONUÇLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ 274
CDS PRİMLERİ İLE DÖVİZ KURLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ (2009-2018) 278
KAMU YÖNETİMİNDE HALKLA İLİŞKİLER ÇABALARININ KURUMSALLAŞMASI VE İDARİ REFORMLAR 284
MEDYA KURULUŞLARINDA ALGI YÖNETİMİ 293
KAMU YÖNETİMİNDE E-HALKLA İLİŞKİLERİN YERİ VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ 302
BİR VAKA SUNUMU: OTİZM TANILI BİR ÇOCUKTA GELİŞİMSEL OYUN TERAPİSİ 312
OTİZMLİ ÇOCUKLARDA THERAPLAY TERAPİSİNİN BİR ÇOCUKLA İNCELENMESİ 319
ALANYA DESTİNASYONUNUN TURİZM ALANLARI YAŞAM DÖNGÜSÜ MODELİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ 327
SAVAŞ MAĞDURU ÇOCUKLAR 340
ENGELLİ KADINLARIN TOPLUMSAL SORUNLARI 346
KARDEŞ İLİŞKİLERİNİN BENLİK SAYGISI İLE DİĞER DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ1 353

İNTERNET DİZİLERİNE TWİTTER KULLANICILARI GÖZÜNDEN BAKMAK: Fİ DİZİSİ ÖRNEĞİ **363**
ANTALYA-KUMLUCA YAYLA YOLUNDA MEYDANA GELEN HEYELAN OLAYLARI VE BEŞERİ ETKİLERİ **374**
TURİZMDEN SEKTÖRÜNDEN KAYNAKLANAN SERA GAZI SALIMI VE SERA AZALTIM YOLLARINA GENEL BİR BAKIŞ **384**
DEĞİŞEN EKONOMİK YAPILAR, DEĞİŞİME DİRENEN "YAPILAR": ANADOLU'NUN AMBARLARI **394**
MÜMESSİLLERİN TIBBİ TANITIM VE PAZARLAMA EĞİTİMİNE BAKIŞI **403**
MONTESSORI YÖNTEMİNİN 60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN İLETİŞİM BECERİLERİNE ETKİSİ **413**
SPONSORLUK ÇALIŞMALARINDA HEDEF KİTLE **424**
YÖNETİCİLERİN DİJİTAL MEDYA KULLANIMININ İŞ-YAŞAM DENGESİNE ETKİSİ **433**
"BİRİSİ OLMAK" ÜZERİNE DERRİDACI BİR DENEME: BLACK SWAN FİLMİ/NİNA ÖRNEĞİ **442**
İNSANİ GELİŞME ENDEKSİ İLE KADIN İŞSİZLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: BRICS-TM ÜLKELERİNE YÖNELİK EKONOMETRİK BİR ANALİZ **450**
SINIF ÖĞRETMENLERİNİN 2018 MÜZİK ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ **458**
MİLLÎ MÜCÂDELE DÖNEMİ'NDE KONYA KADINLAR MİTİNGİ* (8 OCAK 1920) **468**
MÜDÂFAA-İ HUKUK CEMİYETLERİ VE KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ **481**
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNE UYGULANAN SOSYAL BECERİ GELİŞTİRME PSİKOEĞİTİM PROGRAMININ ETKİSİNİN İNCELENMESİ **493**
SINIF ÖĞRETMENLERİNİN OYUNU ÖĞRETİM YÖNTEMİ OLARAK KULLANMA DURUMLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ **501**
II. MEŞRUTİYET DÖNEMİNDE AVRUPA'DA OSMANLI GENÇLERİ **509**
SOSYAL KAYGI İLE BAŞA ÇIKMA GRUP REHBERLİĞİ PROGRAMININ 9.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL KAYGI DÜZEYLERİNE ETKİSİ **520**
İLKOKUL VE ORTAOKULDA VERİLEN DERSLERİN ÇEVRE EİĞTİMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ **530**
AHMET İHSAN'IN BİR FIKRA-İ MUDHİKESİ: POSTACI **537**
BÖLGESEL BAZLI YATIRIM TEŞVİK SİSTEMİ VE EKONOMİK NİTELİKTEKİ SONUÇLARI **544**
DİJİTAL DÜNYADA KİŞİSEL VERİ **554**
MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ DURUMLUK SINAV KAYGISI DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA(KONYA İLİ ÖRNEĞİ) **561**
N.E.Ü. A.K.E.F. G.S.E.B. MÜZİK EĞİTİMİ A.B.D. GİTAR ÖĞRENCİLERİNİN ÇALIŞMA ALIŞKANLIKLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA **573**
MUSTAFA ÇANKAYA'NIN ESERLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ **586**
AÇIK GÖRÜŞLÜLÜK İLE ILISKISEL ÖĞRENME ARASINDAKİ İLİŞKİ **593**
MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN ÖRGÜTSEL ADALET ALGISI VE MESLEĞE YÖNELİK TUTUMLARI: STAJ YAPMIŞ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA **599**
SÛFÎ YADA "FAKİR": AŞIRI DÜNYEVÎLEŞME SORUNUNA KARŞI TASAVVUFÎ BAKIŞ AÇISIYLA "FAKİRLİK" **609**

DEĞİŞEN EKONOMİK YAPILAR, DEĞİŞİME DİRENEN "YAPILAR": ANADOLU'NUN AMBARLARI

Halil HADİMLİ Akdeniz Üniversitesi halilhadimli@akdeniz.edu.tr

GİRİŞ

Kırsal alanların değişen ekonomileri, yaşayış, alışkanlık, geçim kaynağı vb. pek çok konuda da yenilenmeyi getirir. Tarih boyunca insanın kültürü, karakteri, ekonomisi değişmiş olsa da, değişmeyen en önemli yönü, günün belli bölümünü korunaklı, kapalı bir mekânda geçirme ihtiyacıdır. İlkel toplumlarda ağaç kavukları ve göçebe barınaklar kullanılarak karşılanan bu ihtiyaç, modern insan tarafından daha çok önemsenmiş, nihayetinde fonksiyonel özelliği çeşitlenen fark tip ve şekilde meskenler ortaya çıkarılmıştır.

Özellikle kırsal ekonomilerdeki insanlar, sadece kendilerini korumak için değil, aynı zamanda ürettikleri ürünleri ve sahip oldukları hayvanları korumak için de mesken inşa ederler. Tarım ekonomisinin hâkim olduğu gelişmemiş ve gelişmekte olan ülke ve bölgelerdeki meskenler, değişime direnen yapıları oluşturur. Bu meskenler çevrenin insan üzerindeki etkisini yansıtır. Coğrafi çevre-insan ilişkisinin ilgi çekici örneklerini sunan mesken araştırmaları, Türkiye gibi birbirinden farklı coğrafi ortamlara sahip ülkelerde ise sanılandan ilginç örnekler sunabilmektedir.

Bu örneklerden birini de genellikle tahıl depolamak için kullanılan ambarlar oluşturur. Ambarlar bazen eklenti, bazen de tek başlarına mesken kıymeti görmektedir. Anadolu ambarları esas olarak üretim ve mesken kültürünün bir sonucudur. Çeşitli malzemelerden yapılan ambarların en bilinen modelleri ahşaptan inşa edilenlerdir. Ancak gerek orman alanlarının korunma kaygısı gerekse de ahşap ambar inşa eden usta kişilerin hayatta olmamaları, bu tip ambar sayısının azalmasına neden oluştur. Ahşap ambarların yerine günümüzde modern yapı malzemeleri kullanılarak yapılan ambarlar yer almaya başlamıştır.

Kavramsal Çerçeve

İnsanoğlu yerleşik hayata geçtiğinde, doğanın olumsuz etkilerini hafifletmek için korunaklı alanlar inşa etmiştir. Mesken olarak tanımlanan bu yapılar aynı zamanda bulundukları coğrafi çevrenin aynasıdır. Çünkü bunlar; yaşanılan dönem, ekonomik faaliyet ve refah seviyesini yansıtırlar. İnsanlık tarihi boyunca meydana gelen gelişmeler doğal olarak mesken ve eklentilerini de etkilemiş; biçim, tarz ve fonksiyonları bakımından şekillendirmiştir. Bu yüzden mesken ve eklentileri incelenirken coğrafi çevrenin potansiyeli bilinmelidir. Bu sayede meskenlerin yapı malzemesi ve kullanım amaçları doğru şekilde ortaya konulabilinir.

Meskenler sadece insanların dış etkilerden korunması için değil aynı zamanda diğer canlılar ve insanların ürettikleri ürünler ile gıdaları için de önemlidir. Gerçekten de tarımın ve gıda üretiminin belli zamanlarda yapılıp yılın geri kalan zamanında besin maddesi üretilemeyen alanlarda mesken yapıları çeşit ve fonksiyon kazanmıştır.

Ambarlar bu çeşit fonksiyon kazanan meskenler arasında sayılır. Farsça kökenli "anbar" kelimesinden dilimize kazandırılan "ambar" sözcüğü, Türk Dil Kurumunun Türkçe sözlüğünde *tahıl depo edilen yer* olarak tanımlanır. Kelime, ayrıca, tahıl tarımının çok yapıldığı alanları tanımlamak için mecazi kullanımıyla karşımıza çıkar. Örneğin İç Anadolu Bölgesini tanımlayan *"tahıl ambarı"* söylemi bunlardan biridir. Ambar kavramı,

Anadolu'nun kırsal mimarisi coğrafi çeşitlilikten oldukça etkilenmiştir. Bazı yörelerde yoğun şekilde ahşap malzeme kullanılırken bazı bölgelerde de taş ve toprak malzeme baskın olarak kullanılmıştır[2]. Bu mesken çeşitliliği bazen oturma konutlarına bazen de eklentilerine yansımış; netice de Anadolu'nun Friglere dayanan kendine has bazı meskenleri ortaya çıkmıştır[3].

Anadolu özellikle tarım ekonomisinin yaygın olduğu bir coğrafyadır. Bu coğrafya da üretilen ürünlerin depo edilmesi, uzun süre korunması başlı başına bir uğraş olmuş ve buna yönelik mesken ve eklentiler inşa edilmiştir. Anadolu iç kesimlerinde yoğun olmak üzere, bütün bölgelerinde tahıl tarımının yapıldığı bir sahadır. İç Anadolu'nun sahip olduğu iklim, topografya ve toprak koşulları yoğun bir buğday-arpa tarımına imkân vermiştir. Buna karşılık en yağışlı bölge olan Karadeniz, kıymetli bir tahıl olan mısır için uygun ortam sunmaktadır. Doğu Anadolu kış sıcaklıkların çok düşük olması ve uzun süre karın yerde kalmasından dolayı, yazlık buğday ekiminin yapıldığı bölgeyi oluşturur. Bu örnekler Anadolu'nun her bölgesinde tahıl tarımının yapıldığını gösterir. Anadolu'daki mevcut coğrafi koşullar ve tahıl çeşitliliğinden dolayı Mayıs-Eylül arasında yaklaşık 5 ay tahıl hasadı yapılır. Bu ürün miktarının yerleşme tipolojisini etkilemesi elbette ki beklenmelidir. Nihayetinde Anadolu yerleşme tipolojisinde tahıl tarımının ortaya çıkardığı un değirmenleri ve tahıl ambarları gibi bazısı yerleşme tipi bazısı da mesken çeşidi olarak kıymet gören yapılara sahip olmuştur.

Ambarlar

Bir mesken ve eklenti türü olan ambarlar doğal çevrenin imkânları kullanılarak insanların yiyeceklerini depo ettikleri yapılardır. Değişen zamana, ekonomiye ve kültürlere rağmen doğallığı, özellikleri ve kendine has kullanımı ile değişime direnmektedirler. Ambarlar genellikle doğal çevreden temin edilen yapı malzemeleri ile yapılmaktadır. Anadolu'nun dağlık ve orman vejetasyonunun olduğu yerlerinde ahşap ambarlar yapılmıştır. Karadeniz Bölgesini özellikle Doğu bölümünde, Toros Dağlarının Beydağları kesiminde ve İç batı Anadolu'nun Murat dağları çevresinde ahşap ambarlar oldukça yaygındır.

Bu yörelerde ambarlar karaçam ve ardıç ağaçlarından elde edilen yapı malzemesiyle inşa edilir. Ahşap ambarlar uygun şekiller verilmiş malzemenin üst üste konulup uç kısımlarında yivler (oyuklar) açılarak birbirlerine tutturulmalarıyla oluşturulurlar. Ambar yapımı şimdilerde hiçbirinin yaşamadığı yerel ustalar tarafından gerçekleştirilmiştir. Günümüzde orman alanlarının kontrol edilmesi, kaçak kesimlerin önlenmesi ayrıca ambarlara olan ihtiyacın giderek azalması, bu tip ambar yapımının ortadan kalkmasına neden olmuştur. Ahşap ambar imkânlar çerçevesinde en çok tercih edilen türdür. Bu türün kullanıldığı yörelere bakıldığın da özellikle Beydağları ile Murat dağları yöresindeki ambarların büyük bir benzerlik gösterdiği anlaşılır. Bu da bölgeler arasındaki mesafeye rağmen iki kesim arasında tarihsel ve kültürel bir bağ bulma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Hem Beydağları hem de Murat Dağlarındaki ahşap ambar formu birbirinin hemen hemen aynısı iken Karadeniz Bölgesindeki serenderler fonksiyonel olarak benzeseler de şekil olarak bunlardan ayılırlar.

[2] Doğanay, H.,2014, Türkiye Beşeri Coğrafyası. Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı. S.436, İSTANBUL

[3] Tunçdilek, N., 1986, Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi. İstanbul Üniversitesi Yayınları :3367, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları :4, s.28, İstanbul

Fotoğraf 1: Murat Dağı Çevresinde (Uşak-Kütahya) Evin Avlu Bölümüne Yerleştirilmiş Ambar

Fotoğraf 2: Antalya Kaş Gökçeören Köyündeki Ambarlar

Fotoğraf 3: Serender Olarak Tanımlanan Ambar

Ahşap ambarlar ortalama 3 m. eninde 4 m boyunda olacak şekilde yapılmışlardır. Ambarlar genellikle 4-6 bölüme ayrılmış iç dizayna sahiptir. Ambara girildiğinde birkaç basamaktan oluşan merdiven çıkılarak, bütün bölümlerini üstten izlemek, içlerini görmek mümkün olur. Bu bölümlemeler; arpa, buğday, yulaf gibi tahılların her birinin ayrı ayrı depolanmak istenmesiyle alakalı bir durumdur. Ahşap ambarlar genellikle zeminden 30-40 cm yükseltilmektedir. Bu da ambarları zeminin nemli ortamından uzaklaştırma ve ambarın altından rüzgârın geçebilmesini sağlayabilme kaygısından yapılmaktadır. Böylece ambarın içerisindeki tahıl, nemli ortamdan uzaklaştırılarak rutubetten korunmuş olur. Ahşap ambarların çatısı genellikle iki yana eğimli ahşap tutturuculu ve kiremit örtülüdür. Bu çatı şekli, dağlık sahalardaki yüksek rakımlı köylerdeki ambarlarda ise, kar yağışının fazla olmasından dolayı, fazla eğimli ve ambarın yan duvarlarından dışarıya uzayacak şekildedir. Böylece yan duvarlarının oldukça dışına taşırılan ve zemine yaklaştırılan çatı örtüleri ile Almanya'nın Karaorman bölgesindeki kırsal konutlara benzetilebilen ambarların, bu çatı şeklini tutabilmek için de yan duvarından dışa doğru ilave tutturucular kullanılmıştır.

Ahşap ambarlar ailenin oturma meskeninin dışında, avlunun uygun bir yerine yerleştirilerek, eklenti görevi görmektedir. Bu yer seçimi yapılırken, ambarın rüzgâr almasını sağlayıcı ve nemle temas etmesini engelleyici bir konumda olmasına dikkat edilmektedir. Çünkü tahılın küflenip bozulmaması için, ambarın içerisinde hava akımı olması zorunludur. Bu yüzden ambara sahip bir ailenin konutuna vardığınızda, ambarı evin ön tarafında etrafı açık ve rüzgârı engelleyecek bir duldanın bulunmadığı alanlarda yerleştirildiğini görebilirsiniz. Bazen de, köydeki evlerin birbirine çok yakın inşa edildiği durumlarda ambarlar, köyün oturma konutlarının sona erdiği bir konumda yerleştirilmişlerdir.

Günümüzde ahşap ambarların sayısı ve kullanımı azalmıştır. Bu durumun iki önemli nedeni vardır. Birincisi, kırsal nüfusun azalmasına paralel olarak, tahıl tarımı yapan aile sayısının azalması, ikincisi ise tahıl ticaretinde "cari usul" olarak bilinen satış şeklinin gelişmesidir. Birinci durumda köyden kente göç hareketine katılan ailenin ambarları kullanım dışı kalmaktayken, ikinci durumda ise ambara olan ihtiyaç azalmaktadır. Özellikle

birinci durumdan etkilenen ambarlar, bazen bulundukları yerlerden taşınarak farklı amaçla da kullanılır. Bu farklılıklara bazen bir şirketin büro meskeni, bazen bir bağ evi, bazen bir arıcının konaklama meskeni olarak rastladığımız kullanımlar örnek gösterilebilir. Ayrıca arazi çalışmaları sırasında ahşap ambarlarının devamlı olarak yaşam konutu şeklinde kullanılmalarının yanı sıra, yaz mevsiminde dönemlik olarak kullanılan rekreasyon amaçlı mesken şeklindeki örneklerine de rastlanılmıştır. Bunlardan başka ahşap ambarlar; kümes, samanlık, tarım aletlerini konulduğu depo gibi işlevlere sahip kullanımlara sahne olmaktadır. Bu kullanımlardan başka turizm faaliyetlerindeki bungalov tipi meskenlere benzerliğinden dolayı ülkemizin turizm bölgelerine de satışlarının yapıldığı yönünde bilgilere de ulaşılmıştır[4].

Anadolu ambarları içerisinde ilginç örnekler bulunmaktadır. Bunlar arasında oldukça yoğun kullanımlarının olduğu tüf ambarlar dikkat çekicidir. Kapadokya volkanik provensinde Kayseri, Nevşehir, Karaman, Nigde, Konya ve Aksaray illerinde jeolojik ve kültürel olarak uygun lokasyonlarda bulunan tüf ambarlar, Anadolu mimarisinin ve jeolojisinin karşılıklı ilişkisinden doğduğu söylenebilir. Kapadokya yöresindeki tüf ambarlar, ignimbirit platosunu derin şekilde yaran geçici akışlı akarsu vadilerinde 35-40°C'ye varan yamaçta insan eliyle açılmışlardır[5]. Ambarlar çoğunlukla litolojik olarak gravite çatlağı içermeyen homojen tüf katmanlar içerisinde yer alırlar[6]. Tüf ambarlar ahşap ambarlar gibi tahıl depo edilmek için değil yörede yetiştirilen patates ve yöre dışından getirilen limonların depo edilmesi için kullanılır. Tüf ambarlar ile ahşap ambarlar arasında kullanım amacı olarak farklılıklar vardır. Çünkü ahşap ambarlarda amaç yiyeceği kış şartlarından korumak iken, tüf ambarlarda amaç özellikle gıdanın kalitesini arttırmak ve ömrünü uzatmaktır. Çünkü burada depo edilen limonun su oranı artmakta, patatesin raf ömrü de uzamaktadır. İnsan eliyle açılan bu tüf ambarların sayıca artması zamanla kullanımlarını çeşitlendirmiştir. Konaklama tesisleri, dini ibadet yerleri vb olarak da kullanılan tüf ambarlar son yıllarda özellikle ticari amaçlı olarak değerlendirilir[7].

[4] Hadimli, H., 2008, Akseki İlçesinin Coğrafyası. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya anabilim dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi, s. 475, Erzurum

[5] Kopar, İ., 2001, Kapadokya Volkanik Provensinde İlkel Mağara Konut Esinli Tüf Ambarlara İki Örnek; Güzelöz (Kayseri ve Şahinefendi (Nevşehir) Tüf Ambarları. Atatürk Üniversitesi Doğu Coğrafya Dergisi Yıl:7, S.6, s. 132, Erzurum

[6] Kopar,İ., a.g.e. s.132 Erzurum

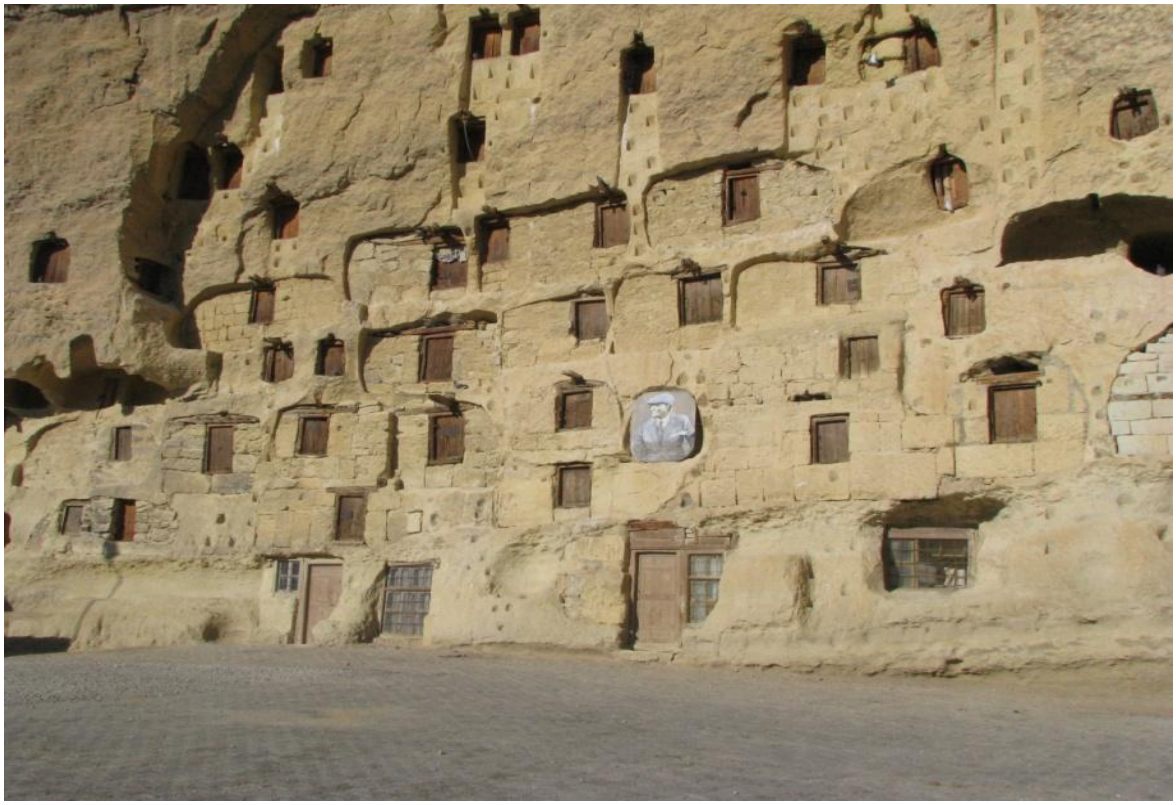
[7] Bulut,İ.,Boyraz,Z.,Zeren,C., 2012, Kavak Kasabası'nda Soğuk Hava Depoculuğu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü 1.Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s.687, Erzurum

Fotoğraf 3: Nevşehir Yakınlarında İçerisinde Limon Depo Edilen bir Tüf Ambar

Anadolu Ambarları içerisinde Taş ambarlar da önemli yer tutar. Mesken yapı malzemeleri arasında taş yapı malzemesi esasen daha az tercih edilmesine rağmen, coğrafi çevrenin şartlarına uygun olarak elde edilebilen tek yapı malzemesi taş olduğunda; ambarlar taştan da yapılmaktadır. Bu ambarların en ilginç örnekleri Karamanın Taşkale beldesinde bulunur. Esasen etrafın insanoğluna sağladığı yapı malzemesi olan taş oyularak tahıl ambarlarına dönüştürülmüştür[8]. Burada yüzlerce yıldan beri kullanılan ambarlar tahıl depolamak için kullanılırlar. Yörenin kültürel hayatında kullanım bulan taş ambarların, dini ibadet alanları olarak da kullanıldıkları izlenmiştir. Yörenin jeolojik yapısı insan eli ile kayada oyuklar açmaya uygun olduğundan Kapadokya'daki kullanımlara benzer bir formda 251 adet taş ambar tahıl depo etmek için kullanılmaktadır. Burada ambar vazifesi gören kayanın el ile işlenebilmesi yöre insanının yüzlerce yıldan beri tahıl depo etmek için kullanmalarını sağlamıştır. Gerçekten de patates depo edilen tüf ambarlarda olduğu gibi taş ambarlarda depo edilen tahıl için kalitenin korunduğu raf ömrünün uzadığı anlaşılmıştır[9].

[8] Tapur, T., 2009, Atatürk'ün Ecdat Yurdu Taşkale Yerleşmesinin Coğrafyası. Türkiyat Araştırmaları Dergisi s.283
[9] Tapur, T., 2009, a.g.e. s.284

Fotoğraf 4: Karaman Taşkale'deki Taş Ambarlar

Taş ambarlara Akdeniz Bölgesi illerinde de rastlanmaktadır. Esasen Dünyanın taş mesken coğrafyası denilebilecek olan Akdeniz havzasında Mersin- Muğla hattında, özellikle eski Likya bölgesi olan Teke yarımadasında taş işlenerek yapılan ambarlara sık rastlanır. Günümüzde Anadolu'dan İber yarımadasına kadar Taş ambarlar Akdeniz coğrafyasının doğal çevre koşullarını yansıtan meskenleri olarak göze çarparlar.

Burada sayılan ahşap, tüf ve taş ambarlardan başka Anadolu'da ambar kültürünü yansıtan kullanımlara da rastlanmaktadır. Özellikle modern yapı malzemelerinin kullanıldığı biriket ve tuğla ambarlar bunlar arasındadır. Bu tip malzeme çeşitliliği ambarın bir kültürel yönünün de olduğunu göstermektedir. Çok hızlı değişen ekonomik koşullara rağmen, kültürün değişmesi daha uzun zaman aldığından ambar ve benzeri fonksiyonel kullanımlar aynı hızda sona ermemiştir. Günümüzün modern meskenlerdeki "kiler" bölümlemesinin ambar kültürünün yansıması olduğunu tahmin etmek güç değildir. Bugün en modern meskenlerin dahi aranan fonksiyonel bölümlerinden olan kilerler, Anadolu'daki kültürel coğrafi görünümün sonucu olarak ortaya çıkan ambar kullanımının şehirlere yansıması olarak yorumlanabilir.

SONUÇ

Coğrafi çevre mesken kültürünü derinden etkilemektedir. Bu çevre meskenin yapı malzemesini belirlediği gibi fonksiyonel özelliklerin ortaya çıkmasında da etkilidir. Özellikle kırsal ekonomilerde insanların kendilerinden başka kullandıkları alet edevatın saklandığı, ürettikleri ürünlerin depo edildiği meskenlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Ambarlar da esasen üretim ekonomisinin ortaya çıkardığı yapılardır. Daha çok tahıl üretim alanlarında karşımıza çıkan meskenlerdir. Bu meskenler ekonomik olarak tahıl tarımının baskın olduğu alanlarda kullanılır. Değişen ekonomik koşullar, azalan tahıl üretimi nedeniyle sayıları giderek düşen ambarların birer kültürel ve etnoğrafik değer olarak koruma altına alınması gerekir. Nihayetinde ambarlarda ürün saklamak, kışlık tahılı geleneksel yöntemlerle korumanın en iyi yoludur.

Ambarlar coğrafi çevre mesken ilişkisinin iyi örneklerini yansıtır. Bu mesken ve eklentinin kullanımı giderek azalmakta ancak kültürel ve fonksiyonel önemi korunmaktadır. Eldeki mevcut ahşap ambarların koruma altına alınarak kültürel miras olarak değerlendirilmesi düşünülebilir. Nihayetinde Anadolu'nun coğrafyası ve kültürünün yansıması olan bu yapıların, besin depolamak için sağlıklı koşullar sunduğu açıktır. Bu yapıların modern olarak isimlendirilenleri kilerlerdir. Gelinen son noktada meskenlerde dahi kiler ihtiyacının gözetilmesi yaşayış alışkanlıklarının kolay değişmediğinin kanıtıdır.

KAYNAKLAR

Bulut,İ.,Boyraz,Z.,Zeren,C., 2012, Kavak Kasabası'nda Soğuk Hava Depoculuğu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü 1.Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s.669-685, ERZURUM

Doğanay, H.,2014, Türkiye Beşeri Coğrafyası. Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı. S.436, İSTANBUL

Hadimli, H., 2008, Akseki İlçesinin Coğrafyası. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya anabilim dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi, s. 475, ERZURUM

Kopar, İ., 2001, Kapadokya Volkanik Provensinde İlkel Mağara Konut Esinli Tüf Ambarlara İki Örnek; Güzelöz (Kayseri ve Şahinefendi (Nevşehir) Tüf Ambarları. Atatürk Üniversitesi Doğu Coğrafya Dergisi Yıl:7, S.6, s. 132, ERZURUM

Tapur, T., 2009, Atatürk'ün Ecdat Yurdu Taşkale Yerleşmesinin Coğrafyası. Türkiyat Araştırmaları Dergisi s.283

Tunçdilek, N., 1986, Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi. İstanbul Üniversitesi Yayınları: 3367, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları :4, s.28, İSTANBUL

Yeşilyurt Tunç, Z., 2019, Trabzon'da Serender Yapılarının İncelenmesi ve Yeniden İşlevlendirme Önerileri. Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, s.49, İSTANBUL